

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Jõustumise kp:
Avaldamismärge:

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium
otsus
algtekst
09.04.2008
RT III 2008, 16, 105

3-4-1-20-07 Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 9. aprilli 2008. a kohtuotsus Harju Maakohtu 19. ja 21. detsembri 2007. a taotlustes kontrollida tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 390 lg 1 vastavust põhiseadusele

RIIGIKOHTU PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEEGIUMI KOHTUOTSUS
Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	3-4-1-20-07
Otsuse kuupäev	9. aprill 2008
Kohtukoosseis	Eesistuja Märt Rask ning liikmed Peeter Jerofejev, Villu Kõve, Priit Pikamäe ja Harri Salmann
Kohtuasi	Harju Maakohtu 19. ja 21. detsembri 2007. a taotlused kontrollida tsiviilkohtumenetluse seadustiku (<i>TsMS</i>) § 390 lg 1 vastavust põhiseadusele
Menetlusosalised ja nende esindajad Riigikohtus	Riigikogu õiguskomisjon ja põhiseaduskomisjon Hagejad OÜ Aviso Kinnisvara (registrikood 10521243), esindaja advokaat Indrek Lillo, ja Bestmarki Suurkõikide Aktsiaselts (registrikood 10043536), esindaja advokaat Madis Mahlapuu Kostjad Karin Poolak (isikukood 46210210361) ja OÜ Barons Hotels (registrikood 11315095), viimase esindaja vandeadvokaat Tõnu Meidra Õiguskantsler Allar Jõks Justiitsminister Rein Lang
Asja läbivaatamine	Kirjalik menetlus

Resolutsioon

Tunnistada TsMS § 390 lg 1 esimene lause ja § 660 lg 1 põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks osas, milles need ei võimalda edasi kaevata hagi tagamise taotluse rahuldamata jätmise määruse peale, millega arvati tasutud kaitsjon riigituludesse.

Asjaolud ja menetluse käik

1. Harju Maakohus jättis 31. oktoobri 2007. a määrusega rahuldamata OÜ Aviso Kinnisvara poolt Karin Poolaku vastu esitatud hagi (milles mh paluti kostjalt välja mõista 3 228 432 krooni) tagamise avalduse ja arvas hagi tagamise kaitsjoni (100 000 krooni) riigituludesse.

Hageja esitas määruse peale määruskaebuse. 19. detsembri 2007. a määrusega tsiviilasjas nr 2-07-44841/21 jättis Harju Maakohus põhiseadusvastasuse tõttu kohaldamata tsiviilkohtumenetluse seadustiku (*TsMS*) § 390 lg 1 hagi tagamise määruse peale edasikaebe õiguse lubamatuse osas, võttis määruskaebuse menetlusse, edastas määruse Riigikohtule põhiseaduslikkuse järelevalve tegemiseks ning peatas määruskaebuse menetluse kuni Riigikohtus põhiseaduslikkuse järelevalve asja lahendamiseni.

2. Samuti jättis Harju Maakohus 6. novembri 2007. a määrusega rahuldamata Bestmarki Suurkõikide Aktsiaseltsi poolt OÜ Barons Hotels vastu esitatud 1 096 675 krooni 10 sendi väljamõistmise hagi tagamise avalduse ja arvas hagi tagamise kaitsjoni (55 000 krooni) riigituludesse.

Hageja esitas määruse peale määruskaebuse. 21. detsembri 2007. a määrusega tsiviilasjas nr 2-07-46111/21 jättis Harju Maakohus põhiseadusvastasuse tõttu kohaldamata TsMS § 390 lg 1 hagi tagamise määruse

peale edasikaebe õiguse lubamatuse osas, võttis määruskaebuse menetlusse, edastas määruse Riigikohtule põhiseaduslikkuse järelevalve tegemiseks ning peatas määruskaebuse menetluse kuni Riigikohtus põhiseaduslikkuse järelevalve asja lahendamiseni.

3.Riigikohtusse laekusid Harju Maakohtu poolt põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse (PSJKS) § 9 lg 1 alusel põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse algatamiseks edastatud määrused 31. detsembril 2007.

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium liitis 6. märtsi 2008. a määrusega mõlemad taotlused PSJKS § 52 alusel ühte menetlusse.

Kohtu ja menetlusosaliste põhjendused

4.Harju Maakohus leiab ülalnimetatud kohtumäärustes, et tulenevalt TsMS § 660 lg-st 1 ja § 390 lg-st 1 ei saa ta esitatud määruskaebusi menetleda. Samuti ei sisaldu määruskaebuse esitamise luba hagi tagamise kautsjoni maksmist reguleerivates sätetes. Maakohus leiab, et hagi tagamise avalduse rahuldamata jätmisega kaasnev tagajärg puudutab avalduse esitanud isiku õigusi sellisel määral, mida tuleb kohtu eksituste vältimiseks kaebeõiguse andmisega kaitsta. Seetõttu ei vasta TsMS § 390 lg 1 hagi tagamise taotluse rahuldamata jätmise määruse peale kaebeõiguse lubamatuse osas põhiseaduse (PS) §-le 15 ja § 24 lg-le 5.

5.Mõlemad hagejad ja kostja OÜ Barons Hotels nõustuvad maakohtu seisukohtadega. Hageja OÜ Aviso Kinnisvara näeb TsMS § 390 lg 1 vastuolu lisaks PS §-ga 12, kuna tsiviilkohtumenetluses on isiku õigused vähem kaitstud kui halduskohtumenetluses. Kostja Karin Poolak leiab, et TsMS § 390 lg 1 on kooskõlas põhiseadusega.

6.Riigikogu õiguskomisjon möönab, et TsMS § 390 lg 1 võib maakohtu põhjendustel olla vastuolus PS § 24 lg-ga 5. Kaebeõiguse puudumist hagi tagamise taotluse rahuldamata jätmise peale põhjendas menetlusökonoomia, kuid hagi tagamise regulatsiooni on vaja muuta.

Riigikogu põhiseaduskomisjoni arvates ei ole tsiviilkohtumenetluse seadustiku regulatsioon, mille kohaselt nõutakse hagi tagamise avalduselt kautsjoni ja hagi tagamata jätku määruse peale määruskaebust esitada ei saa, kooskõlas PS § 15 lg-ga 1 koostoimes § 24 lg-ga 5. Põhiseaduskomisjon märkis, et kui puuduks kautsjoni tasumise nõue, ei takistaks hagi tagamata jätmise määruse peale edasikaebeõiguse puudumine põhiasja läbivaatamist ega riivaks intensiivselt menetlusosalise õigusi ega vabadusi.

7.Õiguskantsleri arvates on TsMS § 390 lg 1 esimene lause osas, milles see ei võimalda hagi tagamise avalduse rahuldamata jätnud kohtumäärust määruskaebe korras vaidlustada, vastuolus PS § 15 lg 1 esimeses lauses sätestatud üldise põhiõigusega tõhusale õiguskaitsele koostoimes PS § 24 lg-s 5 sätestatud edasikaebeõigusega. Hagi tagamata jätmise peale edasikaebeõiguse mittevõimaldamine võib ohustada kohtumenetluse tulemuseks oleva kohtuotsuse täitmist ja seada seeläbi kahtluse alla kohtusse pöördumise mõttekuse. Edasikaebeõiguse piirangu legitiimne eesmärk on vähendada kohute töökoormust, tagades selliselt kohtusüsteemi efektiivsuse ning selle kaudu ühtlasi isikute õiguse parema kaitse. Samuti on edasikaebeõiguse piirang selle eesmärgi saavutamiseks sobiv ja vajalik abinõu. Siiski ei kaalu kohtusüsteemi efektiivsuse eesmärk üles põhiõigustesse (üldine põhiõigus tõhusale õiguskaitsele koostoimes edasikaebeõigusega) sekkumise intensiivsust.

Samuti leiab õiguskantsler, et TsMS § 390 lg 1 esimene lause on osas, milles see ei võimalda hagi tagamise avalduse rahuldamata jätnud kohtumäärust, mille alusel arvati hagi tagamise kautsjon riigitulusesse, määruskaebe korras vaidlustada, vastuolus PS § 32 lg 2 esimesest lausest tuleneva omandi vaba valdamise, kasutamise ja käsutamise õigusega koostoimes PS § 24 lg-s 5 sätestatud edasikaebeõigusega. Riive legitiimseks eesmärgiks on kohtusüsteemi efektiivne toimimine ning edasikaebeõiguse piirang on selle eesmärgi saavutamiseks sobiv ja vajalik abinõu. Siiski ei kaalu kohtusüsteemi efektiivsuse eesmärk üles põhiõigustesse (omandi vaba kasutamise, käsutamise ja valdamise õigus koostoimes edasikaebeõigusega) sekkumise intensiivsust.

Seetõttu leiab õiguskantsler, et Riigikohus peaks kontrollima ka TsMS § 141 ning § 149 lg-te 2 ja 5 põhiseaduspärasust. Tema arvates on TsMS § 141 ning § 149 lg-d 2 ja 5 osas, milles need reguleerivad hagi tagamise kautsjonit, vastuolus PS § 32 lg-ga 2 koostoimes PS § 24 lg-ga 5.

8.Justiitsminister leiab, et TsMS § 390 lg 1 ei ole vastuolus PS §-ga 15 ja § 24 lg-ga 5. Justiitsministri arvates ei kuulu hagi tagamata jätmise määrus PS § 24 lg 5 esemelisse kaitsealasse, kuna tegu ei ole kohtumäärusega, mis muudab menetluse jätkamise võimatuks. Menetluses edasikaebeõiguse piiramine kui kohtusse pöördumise õiguse riive teenib legitiimset eesmärki, milleks on kohtusüsteemi efektiivsuse tagamine, samuti on riive proportsionaalne. Põhjendatud on erinev regulatsioon TsMS § 390 lg-s 1 ja halduskohtumenetluse seadustiku § 12²lg-s 5. Regulatsioon, mis ei võimalda kaevata hagi tagamise taotluse rahuldamata jätmise määruse peale, kehtib juba 1993. aastast. Justiitsminister lisab viitega tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõule, et tulevikus ei teki taotleja jaoks taotluse esitamisest ja selle rahuldamata jätmisest enam negatiivset varalist tagajärge.

Asjassepuutuvad sätted

9.Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 390 lg 1 esimene lause sätestab:

«Maakohtu või ringkonnakohtu määruse peale, millega kohus hagi tagamise taotluse rahuldab, ühe tagamisabinõu teisega asendas või hagi tagamise tühistas, võib pool esitada määruskaebuse.»

10. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 660 lg 1 sätestab:

«Maakohtu määruse peale võib määrusega puudutatud menetlusosaline esitada määruskaebuse ringkonnakohtule üksnes juhul, kui määruskaebuse esitamine on seaduse järgi lubatud või kui määrus takistab asja edasist menetlust.»

Kolleegiumi seisukoht

11. Pärast asjassepuutuva sätte tuvastamist (I) tegeleb kolleegium edasikaebedõiguse riive ning selle põhiseaduspärasuse küsimusega (II).

I

12. Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse § 14 lg 2 esimese lause kohaselt peab säte, mille põhiseaduspärasust Riigikohus konkreetse normikontrolli raames hindab, olema asjassepuutuv. Asjassepuutuvaks tuleb lugeda see isiku suhtes kohaldatud norm, mis vaatlusalust suhet või olukorda tegelikult reguleerib (vt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 2. novembri 2006. a otsus asjas nr 3-4-1-8-06 – RT III 2006, 40, 337, p 17).

13. Nii Harju Maakohtu 19. kui ka 21. detsembri 2007. a kohtumääruses on põhiseadusvastasuse tõttu jäetud kohaldamata TsMS § 390 lg 1 «hagi tagamise määruse peale edasikaebe õiguse lubamatuse osas». Kolleegium märgib, et maakohtu määruste resolutsioonid ei ole sõnastatud korrektselt. Hagi tagamise määruse, st määruse peale, millega kohus hagi tagas, saab TsMS § 390 lg 1 kohaselt esitada määruskaebuse. Maakohtu määruste põhjendustest on siiski ilmne, et maakohus pidas TsMS § 390 lg-t 1 põhiseadusvastaseks osas, milles see ei võimalda esitada määruskaebust määruse peale, millega jäeti hagi tagamise taotlus rahuldamata. Kolleegium saab sellest lähtuda.

14. Kolleegium nõustub maakohtuga, et tsiviilkohtumenetluse seadustik ei võimalda esitada määruskaebust maakohtu määruse peale, millega kohus jättis rahuldamata hagi tagamise taotluse, st jättis hagi tagamata. See tuleneb TsMS § 660 lg-st 1, mille kohaselt võib määrusega puudutatud menetlusosaline esitada maakohtu määruse peale määruskaebuse ringkonnakohtule üksnes juhul, kui määruskaebuse esitamine on seaduse järgi lubatud või kui määrus takistab asja edasist menetlust. Hagi tagamisega seonduvate kohtumääruste vaidlustamist reguleerib TsMS § 390 lg 1, kus loetletakse määrustena, mille peale pool saab edasi kaevata, määrused, millega kohus hagi tagamise taotluse rahuldab, ühe tagamisabinõu teisega asendas või hagi tagamise tühistas. Nimetatud sättes ei ole loetletud määrust, millega kohus jätab hagi tagamise taotluse rahuldamata, st hagi tagamata. Ka mujal tsiviilkohtumenetluse seadustikus ei ole ette nähtud selle määruse vaidlustamise võimalust. Kolleegiumi arvates ei ole hagi tagamata jätmise määruse näol tegemist ka määrusega, mis takistaks asja menetlust ja oleks seetõttu edasikaevatav TsMS § 660 lg 1 kohaselt. Hagi tagamine menetluse kestel on seotud n-õ põhimenetlusega ning hagi tagamise avalduse lahendamine seda ei takista. Seega ei võimalda TsMS § 660 lg 1 hagi tagamata jätmise määrust vaidlustada.

15. Kui hagi tagamata jätmise peale oleks õigus esitada määruskaebus, oleks Harju Maakohus pidanud lahendama kõnealused tsiviilasjad teisiti – maakohus pidanuks esitatud määruskaebused võtma TsMS § 663 lg 1 kohaselt menetlusse ning § 663 lg 4 kohaselt kas rahuldama või saatma need § 663 lg 5 kohaselt ringkonnakohtule lahendamiseks.

Kuna hagi tagamisega seonduvate määruskaebuste vaidlustamist reguleeritakse TsMS § 390 lg-s 1, on see asjassepuutuv säte. Kuivõrd TsMS § 390 lg 1 teine lause sätestab, et maakohtu määruse peale esitatud määruskaebuse kohta tehtud ringkonnakohtu määruse peale ei saa Riigikohtule edasi kaevata, siis ei ole tegemist konkreetsel juhul kõne all oleva sättega. Praegusel juhul on küsimuseks maakohtu määruse vaidlustamine määruskaebe korras ringkonnakohtus, mitte sellele järgnevalt Riigikohtus. Seega on praeguses asjas otsustava tähtsusega normiks TsMS § 390 lg 1 esimene lause.

16. Õigusselguse tagamise eesmärgil tuleb asjassepuutuvaks lugeda ka need sätted, mis on vaidlustatud normiga tihedalt seotud ning võivad kehtima jäädes tekitada ebaselgust õigusliku olukorra suhtes (vt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 13. veebruari 2007. a otsus asjas nr 3-4-1-16-06 – RT III 2007, 6, 43, p 18).

Kolleegiumi arvates on TsMS § 390 lg 1 esimene lause olemuslikult seotud TsMS § 660 lg-ga 1, mis piirab maakohtu määruste vaidlustamist, ning hagi tagamata jätmise määruse peale määruskaebuse esitamise piirang tuleneb nimetatud sätete koostoimest.

17. Õiguskantsleri arvates peaks Riigikohus kontrollima ka TsMS § 141 ning § 149 lg-te 2 ja 5 põhiseaduspärasust, st hindama hagi tagamise kautsjoni ja selle riigituludesse arvamise põhiseaduspärasust. Kolleegium sellega ei nõustu. Hagi tagamise kautsjoni tasumise kohustuse ja selle hagi tagamise taotluse rahuldamata jätmise korral riigituludesse arvamise põhiseaduslikkuse küsimus on tunduvalt laiem maakohtu poolt Riigikohtu ette püstitatud küsimusest kaebedõiguse puudumise põhiseaduspärasuse kontrollimise kohta ega seondu sellega vahetult. Kuigi maakohtu määrustes (p-s 4 ja resolutsioonis) on viidatud ka TsMS §-le 140 (tegelikult arvatavasti mõeldes § 141) ning § 149 lg-le 5, ei ole maakohus kautsjoni tasumise ja riigituludesse

arvamise regulatsiooni põhiseaduspärasust kahtluse alla seadnud. Maakohus on kautsjoni riigituldesse arvamise regulatsiooni kasutanud üksnes põhjendusena, miks tema arvates peaks olema tagatud määruskaebuse esitamise võimalus hagi tagamata jätmise määruse peale. Tsiiviilkohtumenetluse seadustiku § 141 ning § 149 lg-te 2 ja 5 võimaliku põhiseadusvastasuse ning kehtetusega ei kaasneks hagejatele võimalust esitada määruskaebust hagi tagamata jätmise määruse peale. Seega ei ole nimetatud sätted praeguses menetluses asjassepuutuvad.

II

18.Põhiseaduse § 15 lg 1 esimene lause annab igäühele õiguse oma õiguste rikkumise korral kohtusse pöörduda. See on põhiõigus, mis peab tagama õiguste lünkadeta kohtuliku kaitse (vt Riigikohtu üldkogu 22. detsembri 2000. a määrus nr 3-3-1-38-00, p 15). Põhiseaduse §-des 13–15 ette nähtud õigus kohtulikule kaitsele hõlmab nii isiku õigust esitada õiguste ja vabaduste rikkumise korral kaebus kohtule kui ka riigi kohustust luua põhiõiguste kaitseks kohane kohtumenetlus, mis on õiglane ja tagab isiku õiguste tõhusa kaitse (vt nt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 14. aprilli 2003. a otsus asjas nr 3-4-1-4-03 – RT III 2003, 13, 125, p 16).

Põhiseaduse § 24 lg 5 annab igäühele õiguse tema kohta tehtud kohtuotsuse peale seadusega sätestatud korras edasi kaevata kõrgemal seisvate kohtule. Riigikohus on leidnud, et: «[k]ohtunik nagu iga teinegi inimene võib eksida. Eeldusele, et on vajalik tagada kohtulahendite õigsuse kontroll, tugineb ka põhiseaduse § 24 lg-s 5 sätestatud edasikaebeõiguse instituut.» (Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 25. märtsi 2004. a otsus asjas nr 3-4-1-1-04 – RT III 2004, 9, 96, p 21.)

Tulenevalt kohustusest tõlgendada põhiõigusi sätestavaid norme laiendavalt (kaitseala määratlemisel tuleb eelistada avaramat käsitlust) ja tagamaks põhiõiguste lünkadeta kaitse (vt Riigikohtu üldkogu 17. märtsi 2003. a otsus asjas nr 3-1-3-10-02 – RT III 2003, 10, 95, p 26), tuleb PS § 24 lg 5 esemelisse kaitsealasse lugeda ka hagi tagamata jätmise kohtumäärus kui kohtuotsus laiemas mõttes.

19.Kolleegium nõustub õiguskantsleri ja justiitsministriga, et TsMS § 390 lg 1 esimesest lausest ja § 660 lg-st 1 tuleneva edasikaebeõiguse piirangu eesmärgiks on vähendada kohtute töökoormust, tagades sel moel kohtusüsteemi efektiivsuse. Kohtusüsteemi efektiivsuse tagamine on PS XIII ptk-s väljenduv põhiseaduslik õigusväärtus, mis suudab tagada kohtupidamise mõistliku aja jooksul ning seeläbi ausa kohtupidamise ja isikute õiguste parema kaitse. Kohtute menetluslik tõhusus on oluline nii kohtusüsteemi funktsioneerimiseks tervikuna (kohtute üldise töökoormuse seisukohalt) kui ka igale kohtuasjale mõistliku aja jooksul lahendi tagamiseks (kohtuasja menetlemise pikkus, väljendatud õiguses oma kohtuasja menetlemisele mõistliku aja jooksul Euroopa inimõiguste konventsiooni art 6 lg-s 1). Seega on hagi tagamata jätmise määruse peale edasikaebeõiguse piiramiseks olemas legitiimne eesmärk.

20.Kuivõrd hagi tagamise taotluse rahuldamata jätmisel edasikaebe võimaluse ettenägemisel esitatakse arvatavasti enamiku rahuldamata jäetud hagi tagamise taotluste peale määruskaebused, on eelmainitud legitiimse eesmärgi huvides tegemist sobiva abinõuga. Võib oletada, et seadusandja on õigesti rakendanud oma diskretsiooniõigust ning et valitud vahend on eelmainitud eesmärgi saavutamiseks ka vajalik ehk eesmärgi saavutamiseks leebeim võimalik variant.

21.Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt põhiõigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Mida intensiivsem on põhiõiguse riive, seda kaalukamad peavad olema seda õigustavad põhjused.

22.Hagi tagamise avalduse rahuldamata jätmise määruks sisaldub ka otsus arvata taotleja tasutud kautsjon TsMS § 149 lg 5 teise lause järgi riigituldesse. Tsiiviilkohtumenetluse seadustiku § 141 lg 1 kohaselt tuleb hagi tagamise kautsjonina tasuda 5% hagi tagamisega taotletu harilikust väärtusest, minimaalselt 500 krooni ja maksimaalselt 100 000 krooni. Seega kaasneb määrusega, millega kohus jätab hagi tagamata, isikule oluline negatiivne varaline tagajärg – ta jääb ilma tasutud kautsjonist. Praegusel juhul oli tsiiviilasjades kautsjon 55 000 ja 100 000 krooni, millest hagejad jäid hagi tagamata jätmise tõttu ilma.

23.Hagi tagamise taotluse rahuldamata jätmise määruse vaidlustamise võimalus puudus ka nii 15. septembril 1993 jõustunud tsiiviilkohtupidamise seadustikus kui ka 1. septembrist 1998 kuni 31. detsembrini 2005 kehtinud tsiiviilkohtumenetluse seadustikus. 1. jaanuarist 2006 lisandus hagi tagamise regulatsiooni muudatus hagi tagamise kautsjoni näol. Kehtiva tsiiviilkohtumenetluse seadustiku eelnõu seletuskirjas on märgitud, et eelnõu eesmärgiks on arendada kehtiva õiguse hagi tagamise instituuti edasi, samas piirates hagi tagamise taotluste esitamist. Alusetute taotluste esitamist pidi aitama vähendada kautsjoni nõudmine hagi tagamise avalduselt. Samu eesmärgi regulatsiooni kehtestamisel möönavad oma arvamustes Riigikohtule ka justiitsminister ja Riigikogu õiguskomisjon.

24.Kuna hagi tagamata jätmise määrust ei ole võimalik vaidlustada, on isikult võetud õigus vaidlustada makstud kautsjoni riigituldesse arvamine. Kehtiva regulatsiooni kohaselt ei saa riigituldesse arvatud kautsjoni hüvitamist sõltumata menetlust lõpetavast kohtulahendist nõuda ka vastaspoolelt (TsMS § 149 lg 5 teine lause).

Kuigi hagi tagamist on võimalik juhul, kui avaldus jäi rahuldamata, taotleda korduvalt, tuleb iga kord tasuda hagi tagamise kautsjon ja seejuures puudub edasikaebe- ehk kontrollivõimalus, mistõttu ei ole tegu tõhusa õiguste kaitse vahendiga. Lisaks on hagi tagamise otsustamise puhul tegu lühikese tähtajaga ning sellest lähtuva suurema eksimisvõimalusega.

25.Hagi tagamise avalduselt tasumisele kuuluv kautsjon on samastatav lõivuga PS § 113 tähenduses. Kuna hagi tagamata jätmise määrust ei ole võimalik vaidlustada, on isikult võetud seega õigus vaidlustada makstud kautsjoni riigitulusesse arvamine kui PS § 113 järgse lõivu tasumine.

26.Kolleegiumi arvates tuleb hagi tagamist taotlenud isikule võimaldada PS § 24 lg 5 alusel hagi tagamata jätmise määruse peale, millega arvati tasutud kautsjon riigitulusesse, edasi kaevata, et oleks võimalik hagi tagamata jätmise aluste kontrolli kaudu kontrollida ka hagi tagamise kautsjoni riigitulusesse arvamise seaduslikkust. Kohtusüsteemi efektiivsuse tagamise eesmärk ei õigusta hagi tagamist taotlenud isikult hagi tagamata jätmise määruse ja seega kautsjoni riigitulusesse arvamise vaidlustamise võimaluse äravõtmist, eriti kuna seda ei saa kontrollida ka hiljem mingis muus menetluses.

Seetõttu ei ole TsMS § 390 lg 1 esimesest lausest ja § 660 lg-st 1 tulenev piirang, mis ei võimalda kaebeõigust kohtumääruse osas, mille alusel arvati kautsjon riigitulusesse, mõõdukas ning riivab ebaproportsionaalselt PS § 24 lg-s 5 sätestatud edasikaebeõigust. Nimetatud tsiviilkohtumenetluse seadustiku sätted tuleb tunnistada põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks osas, milles need ei võimalda edasi kaevata hagi tagamise taotluse rahuldamata jätmise määruse peale, mille alusel arvati kautsjon riigitulusesse.

27.Tulenevalt eelnevast võivad hagi tagamist taotlenud ja kautsjoni tasunud isikud hagi tagamata jätmise korral esitada määruse peale määruskaebuse sarnaselt TsMS § 390 lg 1 esimese lause teiste juhtumitega. Sarnaselt TsMS § 390 lg 1 esimeses lauses sätestatud teiste juhtumitega kehtib ka hagi tagamata jätmise määruse, millega arvati tasutud kautsjon riigitulusesse, puhul TsMS § 390 lg 1 teisest lausest tulenev piirang, st maakohu määruse peale esitatud määruskaebuse kohta tehtud ringkonnakohtu määruse peale ei saa Riigikohtule edasi kaevata.

Märt RASK

Peeter JEROFEJEV

Villu KÕVE

Priit PIKAMÄE

Harri SALMANN